

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno disertanta/disertantky:	Mgr. René Příhoda
Téma práce:	Postavení nevládních organizací v mezinárodním právu
Rozsah práce:	281 stran (včetně seznamu zkratk, použitých zdrojů a abstraktu)
Datum odevzdání práce:	25.9. 2020

1. Aktuálnost (novost) tématu

Jedná se o velmi aktuální téma, tj. jaké je právní postavení nestátních, mezinárodních nevládních organizací, zejména jejich odpovědnost ve světle ochrany lidských práv, resp. jakým způsobem na ně tuto odpovědnost vztáhnout v porovnání s odpovědností států. Navíc disertant pojal téma velice široce, snad až odvážně, jelikož organizace, které zmapoval, pocházejí z řady činností, počínaje těmi již zavedenými a konče progresivní regulací specifického sportovního sektoru (doping, fotbal atd.). Různorodost spektra řešených organizací podává zajímavý a aktuální obraz vývoje jejich postavení v mezinárodním právu a tomuto tématu se současně velice intenzívně věnuje zahraniční literatura, což svědčí o aktuálnosti tématu.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Na str. 4 práce disertant popisuje, jakým způsobem uchopil přepracovanou verzi disertační práce a jak ji vylepšil ve světle oponentních připomínek, zejména z pohledu metodologie a dalších doplnění. Na to navazuje upřesněním na str. 7 práce, že disertační práce bude „zaměřena na řešení výzkumných otázek deskriptivního a relačního charakteru“, resp. zabývat se „výzkumnými problémy kauzálními ve vztahu k mezinárodním nevládním organizacím“. Tam, kde to bude možné, bude dle disertanta zvolen postup s prvky sociálně vědního výzkumu. Stejně tak bude postup veden interpretativním směrem kvalitativního šetření. Výzkum dle disertanta bude v části teoretický a v části aplikovaný (str. 8 práce). Ještě předtím na str. 1 práce disertant vysvětlil, že je také veden snahou o zmapování sportovních mezinárodních nevládních organizací, kde se jako právník Fotbalové asociace České republiky účastnil řady seminářů pořádaných FIFA a UEFA. Práce je tedy ovlivněna i zkušeností disertanta, který dle jeho slov tak využije sociologickou metodu v „rozhraní práce mezi právní disciplínou a politologií“ (viz. str. 3 práce), tedy jeden z cílů je dle disertanta sociologickou metodou ukázat, jak se činnost nevládních organizací dokáže prosadit i v rámci mezinárodního práva (viz. str. 4 práce).

Jak již bylo uvedeno ve vztahu k aktuálnosti tématu výše, jde o téma nejen aktuální, ale dosti náročné, tedy zejména autorova profesní zkušenost je vítána pro vylepšení právního obrazu dané problematiky v mezinárodním právu. Volba metod je vyhovující, ačkoliv jak bude uvedeno níže, ne vždy se disertantovi daří ideálně propojit části práce tak, aby argumentace disertantem byla jednoznačná a srozumitelná ve světle vytyčených cílů.

3. Formální a systematické členění práce

Hned v úvodu na str. 5 práce se disertant snaží neopakovat chybu z původní první verze práce a přesně zde definuje, jakými organizacemi se bude v práci zabývat ve světle níže uvedených cílů. Je evidentní, že disertant nechce pouze exkluzivně tzv. škatulkovat a vydává se na cestu nejen popisu zvolených organizací, ale vstupuje do celé řady relevantních a progresivních témat souvisejících s jejich rolí a činnostmi ve světle dynamiky rozvoje mezinárodního práva. Nejprve zmiňuje ochranu lidských práv v souvislosti s inspirativní Ruggieho zprávou „*For the Game. For the World.*“ *FIFA and Human Rights*, dále pak ochranu životního prostředí a další aktuální oblasti. Pokud jde o cíle, disertant se rozhodl v práci řešit:

- 1) Spolupráci nevládních organizací s organizacemi vládními a jejich institucionální ukotvení u mezivládních organizací.
- 2) Jaká je legitimita a právní postavení mezinárodních nevládních organizací.
- 3) Jestli mohou být nestátní aktéři odpovědní dle mezinárodního práva a zda z mezinárodního práva vyplývají pro nestátní aktéry práva a povinnosti.
- 4) Výzkum organizací, které mají blízko k veřejnoprávnímu nádechu své činnosti, konkrétně WADA a CAS.
- 5) Ochrana lidských práv, jak bylo zmíněno již v úvodu.
- 6) Disertant se také zaměřil na výzkumné otázky, které zařadil do deskriptivní části práce (str. 9 práce) a do jisté míry upřesňuje výše uvedené cíle práce (definice, druhy, dělicí kritéria, historický vývoj atd. a to vše v souvislosti s právním prostředím mezinárodních nevládních organizací).

Disertant se vydává na cestu objevování této materie nejprve vymezením pojmu jaké jsou mezinárodní organizace, jejich historické chápání, vyjmenovává jejich aktuální dělení a zdůrazňuje zapojení a roli nestátních aktérů. S odkazem na A. Meijknecht a poradní posudek Mezinárodního soudního dvora disertant vymezil nezbytnou otázku právní subjektivity a odpovědnosti (str. 16 práce). Dostává se následně k zajímavému případu "Evropské školy" na str. 17 práce. Uvádí, že se jedná o případ, kde byla řešena otázka "před belgickým vnitrostátním soudem", týkající se aktivní legitimace Evropské školy k podání žaloby (bohužel zde není odkaz na tento judikát a čtenář se přímo z textu práce nedozví, zda šlo o řádný či rozhodčí soud). Mezitím se v práci také dostaneme přes kauzu Arabského měnového fondu (s odkazem na autora A. Reinische) k specifickému právnímu řádu, jakým je právo EU ve světle již kultovní věci č. 6/64 Costa v. E.N.E.L. Stručně je pojednáno o Evropské bance pro obnovu a rozvoj a mezinárodních finančních organizacích, dále o sdruženích typu G8 bez právní subjektivity. Plynule text vede k mezinárodním nevládním organizacím a jejich širší definici a cílům činnosti. Z doposud popisného čtení vynikne úvaha „zda je mezinárodněprávní subjektivita pro nevládní organizace vůbec potřebná, vhodná, účelná, či chtěná, respektive zda by se nemělo namísto rozšiřování množiny subjektů, které mohou mít prvky mezinárodněprávní subjektivity, změnit pojetí mezinárodněprávní subjektivity“ (str. 24 práce). Text pak pokračuje výzvou „V některých případech by státy mezinárodněprávní subjektivitu určitých nevládních organizací uvítaly, zatímco dané organizace se jejich pojetí, jako organizací s mezinárodněprávní subjektivitou brání, stejně tak, jako v případě nadnárodních korporací“ (str. 24 práce). Toto právní vakuum pak již není v textu dále rozebráno a popsán je naopak systém Úmluvy o uznání právní subjektivity mezinárodních nevládních organizací Rady Evropy a také základní principy statusu nevládních organizací v Evropě. Zajímavé a aktuální je připomenutí *Amicus Curiae* (str. 27, později též str. 43) a také existence hybridních mezinárodních organizací (disertant se rozhodl do této pasáže zatím nezařadit Světovou antidopingovou agenturu WADA a vrací se k ní až později). Následuje pojednání o komerčním prostoru v podobě nadnárodních korporací a též standardu *Global Compact* (str. 32 práce) a téměř statistická část o praktikách nadnárodních korporací v přeshraničním obchodu a kumulaci kapitálu těchto společností (str. 34-35 práce). Soudní moc je reprezentována na mezinárodní úrovni od str. 36 práce a tato část zrekapitulovala ty nejznámější tribunály s evropským a mezinárodním prvkem, resp. zabývala se přístupem mezinárodních nevládních organizací k těmto tribunálům a jejich podíl na vzniku např. Mezinárodního trestního soudu. Problematiku mezinárodněprávní subjektivity pak práce rozebírá detailněji s odkazem na právní autority a názory na tuto subjektivitu v proměnách času a zajímavým exkurzem je téma ochrany investic (str. 48 a násl.), Řádu maltézských rytířů a Mezinárodního výboru Červeného kříže ve světle Ženevských úmluv (str. 57-58 práce) či Vatikán a Svatý stolec (str. 59 a násl.). Úvahy o odpovědnosti nestátních aktérů v mezinárodním právu jsou pak vylíčeny od str. 61 práce a násl., zejm. nadnárodních korporací v souvislosti se smutnou ságou *Kiobel*, ke které se také disertant později v textu práce vrátí s detailnějším rozbohem. Disertant dále nabízí určité návody v řešeném tématu rozbohem

činnosti Unie mezinárodních organizací dle kategorií UIA (str. 66 práce a násl.), které napomáhají pochopení rozličnosti subjektů mezinárodních organizací v mezinárodním právu. Práce pak výrazně tíhne k určité formě encyklopedie či katalogu různých kategorií, definic a zkratk rozličných mezinárodních organizací a jejich dělení (str. 74-87 práce). V čase se autor vrací do historie vývoje mezinárodních organizací (str. 88-95 práce). Odlišný nádech pak text získá díky odklonu od popisu institucí směrem k polemice ve světle úvah autorů J. Klabberse a D. Kennedyho, tj. „Mezinárodní organizace vládní (až na některé výjimky), a tím spíše mezinárodní organizace nevládní, neprošly tíhou demokratických voleb“, resp. „Živelnost a pružnost nevládních organizací může být splněným snem demokracií, avšak může se obrátit i v největší noční můru“ a disertant následně představuje možnosti reformy vybraných organizací (str. 96 práce). Od této polemiky se však disertant práce odvrátí a pokračuje v ní až na str. 122 práce. Do této strany se zabývá jen podobou a rolí nevládních organizací na půdě OSN (str. 96 a násl), resp. pokrývá kontroverze konsultativního statusu nevládních organizací a protipólů jejich práv a povinností a dialog s různými institucemi (str. 102 a násl.). Jedná se o WTO, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Radu Evropy a další. Jak již bylo zmíněno, na str. 122 práce se disertant vrací k polemice o legitimitě nevládních organizací. Uvádí, že „Ačkoli jsou nevládní organizace dle veřejného mínění celosvětově dlouhodobě hodnoceny jako jedny z nejdůvěryhodnějších subjektů, potýkají se s krizí transparentnosti.“ Obsahem této části je výklad textu Charty odpovědnosti mezinárodních nevládních organizací (str. 125 práce). Následně text pojednává o regulaci aktivit nevládních organizací např. ve Velké Británii, USA, Egyptě či Rusku. Nezvyklým je popis aktivity univerzity CEU na str. 130 práce. Pokračuje opět popis nevládních organizací zachraňující uprchlíky v Itálii, dále Chongryon či Národní nadace pro demokracii. Práce pak rozlišuje Globální mezinárodní nevládní organizace a na příkladu Greenpeace autor zdůrazňuje s odkazem na K. Nowrota, že existuje „potřeba ukotvení mezinárodního právního statusu pro nevládní organizace,.. které nastaví limit ovlivňování silných zájmových skupin“ (str. 140 práce). Představeny jsou mj. Amnesty International, OXFAM či Lékaři bez hranic. Od str. 157 práce jsou rozebrány organizace ve specifické oblasti sportu, tj. WADA, FIFA, UEFA, MOV a také Rozhodčí soud pro sport (CAS). Od str. 182 disertant nabízí více argumentačně laděnou srovnávací analýzu chování vybraných nevládních organizací při dodržování mezinárodněprávně nastavených standardů ochrany lidských práv. Disertant se vrací ke kauze *Kiobel* a pokouší se také porovnat na první pohled nesrovnatelné, tj. jak lze zajistit ochranu lidských práv při aktivitách nadnárodní korporace typu Shell, dále fotbalové FIFA nebo činností Lékařů bez hranic. Tato srovnávací analýza patří k čtivější a argumentačně bohatší části práce. V samotném závěru pak disertant shrnuje výsledky svého výzkumu a vysvětluje ještě jednou čtenáři, jaké byly motivy uspořádání obsahu této práce.

4. Vyjádření k práci

Disertant se rozhodl vskutku odvážně zpracovat velmi širokou škálu nestátních organizací a je evidentní, že nejvíce ho zajímá specifické prostředí sportu a kontroverzní jednání sportovních organizací ve světle platného práva. V úvodu i závěru práce zmiňuje svou praxi v tomto oboru, která ho inspirovala ke zpracování vybraných okruhů této problematiky. Tyto pasáže patří ke čtivějším částem práce. Naopak většina práce mnohdy bohužel připomíná katalog či encyklopedii a chybí jí více čtivosti a právního rozboru ve světle některých disertantem načatých úvah a kontroverzí. Na první pohled se nabízí otázka, zda disertační práce neměla být zúžena na hlubší prozkoumání menšího počtu vybraných subjektů a na nich demonstrovat sporné otázky, zahrnující mj. i oblast sportu, kde mohl disertant pro čtenáře zpracovat jeho jistě zajímavé zkušenosti z praxe. Na druhou stranu je třeba ocenit, že se do zvoleného tématu disertant vůbec pustil a bezpochyby strávil mnoho času výzkumem problematiky, která není v naší literatuře tak podrobně zpracována. Pokud postrádám, jak jsem již uvedl výše, určité propojení mezi částmi práce a hlubší právní argumentaci (čtenář se v určitých pasážích v textu lehce začne ztrácet, resp.

některá témata se překrývají), na druhou stranu si práce nezaslouží odsouzení, jelikož na první pohled nejde o práci psanou lidově řečeno z rychlíku či Wikipedie, ale spíše se jedná o dílo částečně průkopnické s ohledem na vytvoření souboru o tak velkém počtu rozličných organizací v jedné práci. Práce je současně dosti náročná na čtení a vskutku disertant vyčerpávajícím způsobem zmapoval terén snad všech možných nestátních organizací a subjektů v prostředí mezinárodního práva a vystavil je pak zrcadlu jejich odpovědnosti zejména v závěrečné srovnávací analýze (psaní takové analýzy by právě slušelo větší části práce, což otevírá zajímavé třetí plochy, např. je diskutabilní, zda mají státy povinnost finančních úlev vůči sportovním asociacím, což uvádí disertant na str. 214 práce, protože v EU je třeba zvážit úpravu veřejných podpor apod.). Nicméně disertant zřejmě i díky své dosavadní praxi vztahující se k tématu za svým dílem pevně stojí a nechybí mu sebevědomí (viz. poslední věta třetího odstavce na str. 213 práce).

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Celkově lze považovat vytyčené cíle za splněné ve světle výše uvedeného vyjádření k práci.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Z práce je patrné, že byla zpracována samostatně.
Logická stavba práce	Ke stavbě práce viz. vyjádření k práci výše.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Disertant použil dostatečné množství cizojazyčných zdrojů a citací.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Ve vztahu k tématu již bylo výše ve vyjádření k práci uvedeno, že některé pasáže práce jsou příliš popisné, avšak celkově disertant tento nedostatek vyvážil tím, že vyčerpávajícím způsobem zmapoval terén snad všech možných nestátních subjektů na poli mezinárodního práva a vystavil je pak zrcadlu jejich odpovědnosti zejména v závěrečné srovnávací analýze.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je vyhovující.
Jazyková a stylistická úroveň	Práce je v některých pasážích náročná na čtení a nevyhnula se drobným překlepům či některé části by si žádaly upřesnění, ale celkově je jazyková a stylistická úroveň odpovídající disertační práci.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Požádal bych o zodpovězení následujících otázek pro doplnění řešené problematiky:

- 1) Jaký je názor disertanta na možnou odpovědnost států za jednání nestátních aktérů, například ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva apod.
- 2) Zda je vhodné, aby k postihu nestátních aktérů bylo využíváno i právo hospodářské soutěže (jak disertant naznačuje na str. 211 užitím termínu „monopol“).

- 3) Lze kauzu *Kiobel* vykládat tak, že k beztrestnému porušování lidských práv postačí založit nadnárodní obchodní korporaci? Může v tomto ohledu nějak pomoci stěžovatelům/obětem mezinárodní obyčejové právo?

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
---	--------------	---

V Praze dne 6.1. 2021

JUDr. Pavel Hamerník, Ph.D.
oponent